

16

เศรษฐกิจฐานราก

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การสร้างความสามารถ
ในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การพัฒนา
และเสริมสร้างศักยภาพ
ทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การสร้างโอกาส
และความเสมอภาค
ทางสังคม

“เศรษฐกิจชุมชนต้องตื่นเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน
สามารถพึ่งพาตนเอง ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง
และเป็นธรรม ยกกระดับมาตรฐานการครองชีพ
และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น”

แผนแม่บทฯ ประเด็น (16) เศรษฐกิจฐานราก เป็นแผนการพัฒนาที่มุ่งเน้นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกันเป็นระบบ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ เกิดการสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น คือ **รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง** ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

160001

รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้น
อย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง

ปี 2562

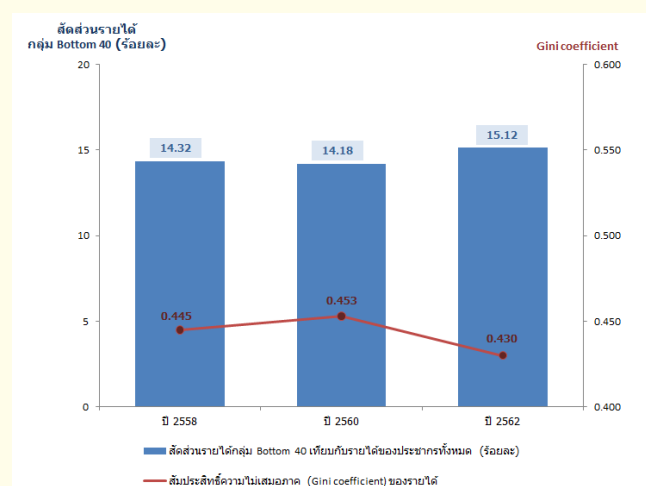
ปี 2563

ปี 2564

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

ค่าคะแนนดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง 4.30 คะแนน

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากวัดจากดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง (Inclusive Development Index: IDI) ซึ่งใช้วัดศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชากรในมิติต่าง ๆ มากกว่าการอ้างอิงเพียงรายได้ต่อหัว เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบกระจายความมั่งคั่งซึ่งตอบโจทย์การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยตั้งแต่ปี 2561 จนถึงปัจจุบันยังไม่มีผลการรายงานค่าคะแนนดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง (Inclusive Development Index: IDI) เพิ่มเติม โดย ณ ปี 2561 ประเทศไทยมีการพัฒนาย่างทั่วถึงอยู่อันดับที่ 17 จาก 74 ประเทศ และอยู่อันดับที่ 2 ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีคะแนนการพัฒนาย่างทั่วถึง เท่ากับ 4.24 นับว่ายังคงมีความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายในปี 2565 (4.30) ที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากดัชนี IDI สามารถเทียบเคียงได้จาก **มิติการเติบโตและการพัฒนา** โดยพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไตรมาสที่ 3/2564 พบว่าลดลงร้อยละ 0.3 จากที่เคยขยายตัวร้อยละ 7.6 ในไตรมาส

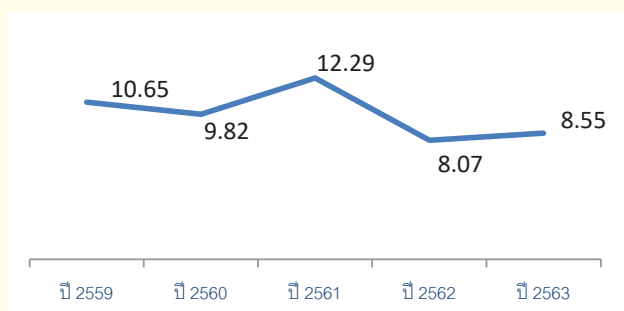

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
(ประมวลผลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม (สศช.))

ที่ 2/2564 (รายงานภาวะสังคม, สศช.) และเมื่อพิจารณาจากอายุคาดเฉลี่ยที่มีสุขภาพดีของคนไทยตั้งแต่ปี 2543 - 2562 พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้น โดยคนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยที่มีสุขภาพดีคิดเป็น 63.4 ปี (ในปี 2543) 66.8 ปี (ในปี 2559) และ 68.3 ปี (ในปี 2562) (องค์การอนามัยโลก : WHO) และเมื่อพิจารณาในมิติความทั่วถึง โดยพิจารณาจากสัดส่วนรายได้ของประชากรจำแนกตามกลุ่มระดับรายได้ (Quintile by income) ณ ปี 2562 โดยเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้กลุ่มประชากรที่รวยที่สุด 20% เทียบกับ กลุ่มประชากรที่จนที่สุด 20% คิดเป็น 8.92 เท่า ซึ่งลดลงจาก 10.16 เท่า ในปี 2560 แสดงให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้มีแนวโน้มลดลง (รายงานภาวะสังคม, สศช.) และเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนคนจน โดยวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค พบว่า สัดส่วนคนจนโดยเฉพาะนอกเขตเทศบาลแม้จะลดลงอย่างมากจากเมื่อ 10 ปีที่แล้ว แต่ยังคงทรงตัวเมื่อเทียบ 5 ปีก่อนหน้า โดยคิดเป็นสัดส่วน 10.65 (2559) 9.82 (2560) 12.29 (2561) 8.07 (2562) และ 8.55 (2563) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคลดลงจาก 0.453 (2560) เป็น 0.430 (2562) โดยนอกเขตเทศบาล พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคลดลงจาก 0.426 (2560) เป็น 0.413 (2562) และเมื่อพิจารณาสัดส่วนการถือครองรายได้ของกลุ่มประชากรรายได้น้อย (Bottom 40) พบว่า ในปี 2562 มีสัดส่วนการถือครองรายได้เพิ่มขึ้นจาก 14.18% (2560) เป็น 15.12% (2562) แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของไทยลดลง

สัดส่วนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, (ประมวลผลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมิติความเสมอภาคของคนในแต่ละรุ่นและความยั่งยืน โดยพิจารณาจากอัตราส่วนการเป็นภาระ พบว่า จำนวนแรงงานต่อผู้สูงอายุ 1 คน ปรับตัวลดลงจากจำนวนแรงงาน 3.75 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2562 เป็นจำนวนแรงงาน 3.60 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน และจำนวนแรงงาน 3.44 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2563 และปี 2564 ตามลำดับ และคาดว่าจะลดลงเหลือ 1.8 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2583 ซึ่งการลดลงของอัตราการเป็นภาระดังกล่าว จะส่งผลให้แรงงานจำเป็นต้องมีภาระสูงขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน

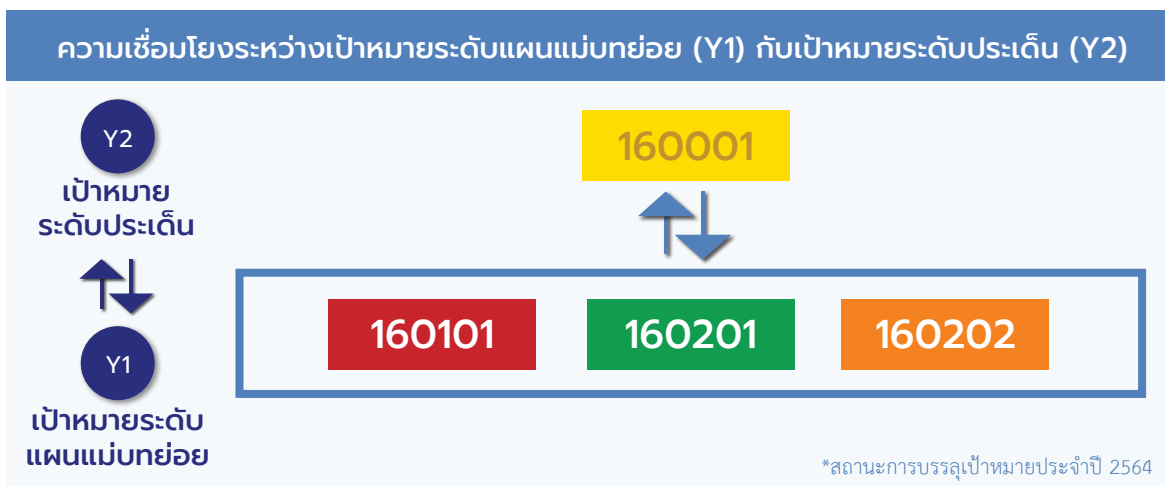
โดยอาจส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายของกลุ่มวัยแรงงานเพิ่มขึ้นและเหลือเงินสำหรับการออมลดลงในท้ายที่สุด ทั้งนี้ การพิจารณาตัวชี้วัดต่าง ๆ ทั้งในมิติการเติบโตและการพัฒนา มิติความทั่วถึง และมิติความเสมอภาคของคนในแต่ละรุ่นและความยั่งยืนที่กล่าวมายังไม่สามารถครอบคลุมการพัฒนาตามเป้าหมายของดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง เนื่องจากยังขาดตัวชี้วัดที่จำเป็น ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัด IDI อยู่หลายตัวชี้วัด อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังคงมีความท้าทายในประเด็นการพัฒนาด้านศักยภาพ เนื่องจากประชากรกลุ่มรายได้น้อยมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะต่ำ รวมถึงการดำเนินงานด้านนโยบายซึ่งออกจากส่วนกลาง ทำให้ไม่สามารถตอบโจทย์สภาพปัญหาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้ และการขาดการบูรณาการด้านข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลระดับพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการ/ความขาดแคลน เพื่อให้การช่วยเหลืออย่างตรงจุด

การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้นเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาตัวบุคคลในด้านทักษะที่มีความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทหารรายได้ และต่อยอด รวมทั้งทักษะการออมและการบริหารจัดการหนี้สิน โดยการสนับสนุนให้มีการออกแบบมาตรการ การพัฒนาศักยภาพที่มีความเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ เข้ามามีบทบาทในการทำงานให้มากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความรู้และทักษะเพื่อใช้ในการปรับตัว ต่อบริบทของตลาดที่เปลี่ยนไปในอนาคตได้ การสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งทางด้านสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ และยกระดับศักยภาพ ของผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากในท้องถิ่นห่างไกล รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้มีองค์ความรู้และทักษะที่จะสามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อยกระดับรายได้ให้ สูงขึ้นได้ ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ รวมทั้งกระจายแหล่งเงินทุนในระบบให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรเร่งให้มีการบูรณาการ โดยเฉพาะการบูรณาการ ด้านข้อมูลที่สามารถเข้าถึงสภาพปัญหาของประชาชนในเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพื่อให้การแก้ไข ปัญหาหรือให้ความช่วยเหลือเป็นไปอย่างตรงจุด สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ถูกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการพัฒนา อย่างทั่วถึงและยั่งยืนต่อไป

แผนแม่บทฯ ประเด็น (16) เศรษฐกิจฐานราก

ประกอบด้วย 3 เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย โดยมีสถานะการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

160101

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 อัตราการเติบโตของรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี

โดยในปี 2562 รายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด โตขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 9.2 (มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 4.6 ต่อปี) ทั้งนี้ แนวโน้มในปี 2563 จากตัวชี้วัดเทียบเคียงทางด้านรายจ่ายเพื่อการบริโภค ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายจ่ายต่ำสุด (Bottom 40) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยมีอัตราการขยายตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.41 ชะลอลงจากร้อยละ 6.41 ในปี 2562 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ซึ่งมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤติ

160201

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 อัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากของมูลค่าสินค้า OTOP เฉลี่ยอย่างน้อยร้อยละ 30 ของปีฐาน

โดยในปี 2564 อัตราการเติบโตของมูลค่าสินค้า OTOP เพิ่มขึ้นที่ร้อยละ 81.68 (เทียบกับปีฐาน 2560) ซึ่งมีสถานะการบรรลุค่าเป้าหมายอยู่ในระดับ**บรรลุค่าเป้าหมาย**ในปี 2565

160202

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

กลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565 สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ ร้อยละ 55

โดยในปี 2562 สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด อยู่ที่ร้อยละ 64.12 ลดลงจากปี 2560 ที่อยู่ร้อยละ 85.15 โดยในปี 2563 วัดจากตัวชี้วัดเทียบเคียงทางด้านรายจ่ายเพื่อการชำระหนี้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายจ่ายเพื่อการชำระหนี้ยังคงทรงตัวใกล้เคียงกับปีก่อนหน้า โดยรายจ่ายเพื่อการชำระหนี้เฉลี่ยของประชากรกลุ่ม Bottom 40 อยู่ที่ 523 บาทต่อคนต่อเดือน ลดลงเล็กน้อยจาก 560 บาทต่อคนต่อเดือน ในปี 2562 ในขณะที่รายได้ของประชากร Bottom 40 คาดว่าจะมีแนวโน้มลดลงจากปีก่อน ตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ซึ่งมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับ**ต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง**

แผนแม่บทย่อย

การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราการเติบโตของรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด
เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี

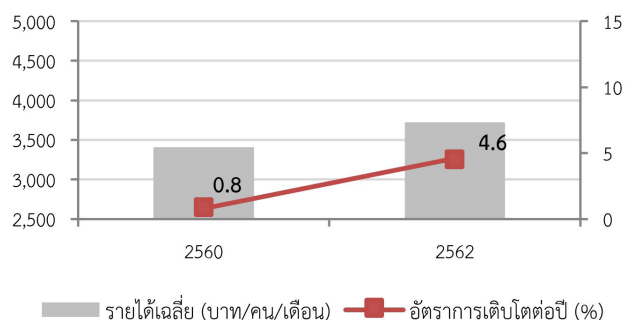
การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกร แรงงานทั่วไป รวมถึงกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้มีอาชีพ มีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างองค์ความรู้และทักษะของผู้ประกอบการ การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงทรัพยากรอย่างเหมาะสมทั้งในด้านเงินทุน ที่ดิน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม สร้างโอกาสการเข้าถึงองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการธุรกิจ การบริหารจัดการความเสี่ยง การตลาด การบริหารจัดการชุมชน การเพิ่มมูลค่าและพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์และบริการ การพัฒนาช่องทางการตลาด ทั้งตลาดในชุมชน ต่างประเทศ และออนไลน์ การรับรู้ทางธุรกิจ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการพัฒนาระบบเครือข่าย ฐานข้อมูล การวิจัยและพัฒนากฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้การยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายในช่วงที่ผ่านมาคือการขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ การกระจุกตัวของการดำเนินงานในบางพื้นที่ และความช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยจากตัวชี้วัดตามแผนแม่บทฯ รายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) ในปี 2562 มีแนวโน้มขยายตัวได้ดีจากร้อยละ 0.8 ในปี 2560 มาอยู่ที่ร้อยละ 4.6 ในปี 2562 แต่ยังคงไม่บรรลุตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ในปี 2565 (เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี) ส่วนหนึ่งเป็นผลจากโครงสร้างประชากรในกลุ่ม Bottom 40 ที่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economically Inactive) ขณะที่อีก 1 ใน 3 เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระโดยไม่มีลูกจ้างและช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ทำให้เผชิญกับข้อจำกัดในการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถที่นำไปสู่สร้างรายได้ให้เพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในปี 2563 จากตัวชี้วัดเทียบเคียงทางด้านรายจ่ายเพื่อการบริโภคของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายจ่ายต่ำสุด (Bottom 40) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.41 ชะลอลงจากร้อยละ 6.41 ในปี 2562 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตสูงขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางด้านเวชภัณฑ์สำหรับการป้องกันต่าง ๆ ในขณะเดียวกันแนวโน้มรายได้ของกลุ่ม Bottom 40 อาจปรับตัวลดลงตามข้อจำกัดของสถานการณ์และการงดเว้นดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางส่วนในช่วงการเกิดวิกฤต

รายได้ของกลุ่มประชากร Bottom 40

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ประมวลผลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดทางสังคม : สศช.)

รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของกลุ่มประชากร Bottom 40

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ประมวลผลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดทางสังคม : สศช.)

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานรัฐได้ดำเนินการโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ในปี 2563 – 2564 โดยมีโครงการที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก การเสริมสร้างองค์ความรู้ และส่งเสริมการตลาด เช่น โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการส่งเสริมและสร้างทักษะในการประกอบอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่การตลาดมืออาชีพ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าและช่องทางการตลาด โครงการพัฒนาการตลาดเชิงรุก โครงการพัฒนาระบบตลาดผลิตภัณฑ์กลุ่มจังหวัดแบบหลายช่องทาง การเชื่อมโยงตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ทั้งในและต่างประเทศ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก เป็นต้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การบรรลุเป้าหมายการยกระดับศักยภาพของเศรษฐกิจฐานรากในปี 2564 คือ การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้สำหรับการประกอบอาชีพ การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีระดับการศึกษาและทักษะต่ำ ทำให้เกิดความท้าทายในการยกระดับศักยภาพและรายได้ รวมถึงขาดการดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและพัฒนา และการปรับปรุงระเบียบกฎหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้เกิดทักษะทางด้านการบริหารจัดการด้านธุรกิจที่จะมีส่วนสำคัญในการช่วยยกระดับความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ของกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากที่นำไปสู่การสร้างความสามารถและศักยภาพในท้ายที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากในระยะต่อไปควรสนับสนุนให้มีการออกแบบมาตรการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเข้ามาจับตลาดและเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็น ที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างเหมาะสม เช่น การประกอบอาชีพ การบริหารจัดการด้านธุรกิจ การตลาด การบริหารจัดการชุมชน วิสาหกิจชุมชน และกิจการเพื่อสังคม เป็นต้น สนับสนุนทุนทางการเงิน บัณฑิตการฝึก และทุนทางสังคมเพื่อยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถเศรษฐกิจฐานราก การสนับสนุนช่องทางหรือแพลตฟอร์มตลาดในชุมชน ตลาดออนไลน์ และตลาดต่างประเทศเพื่อเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ การยกระดับศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมและส่งเสริมการวิจัยและการใช้ประโยชน์จากการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการสนับสนุนและเสริมสร้างปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางด้านสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้การเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการสามารถเป็นไปอย่างสะดวกและเหมาะสมเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ห่างไกล

160201

แผนแม่บทย่อย

การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากของมูลค่าสินค้า OTOP
เฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ของปีฐาน

การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มุ่งเน้นส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างกระจายรายได้ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาช่องทางการตลาดและเครือข่าย การส่งเสริมช่องทางตลาดระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ พัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ E-Commerce, Digital Marketing ช่องทางการตลาดเฉพาะกลุ่มลูกค้า การพัฒนาและยกระดับผู้ผลิตและผู้ประกอบการ การสนับสนุนกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและบริหารจัดการข้อมูล OTOP การพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่มาตรฐานสากล การสร้างตราสินค้าชุมชนและบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมและพัฒนากลไกและโครงสร้างดูดซับมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้มีนวัตกรรมทางการเงินเพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในช่วงที่ผ่านมา มีประเด็นท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้รายได้จากสินค้า OTOP ลดลงอย่างมาก รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่ (New Normal) ของผู้ประกอบการ ทั้งในด้านการตลาดและการเพิ่มช่องทางการซื้อขายสินค้า

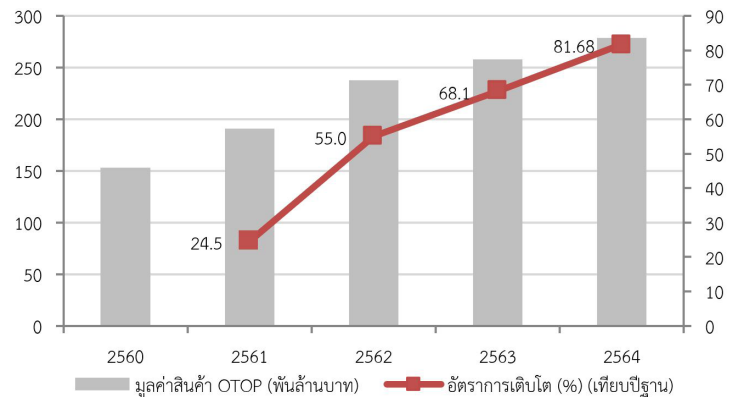
DIGITAL M.

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย อัตราการเติบโตของมูลค่าสินค้า OTOP ในปีงบประมาณ 2564 (1 ต.ค. 63 – 30 ก.ย. 64) ซึ่งสามารถสะท้อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของเศรษฐกิจฐานรากพบว่า มีการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 81.68 เมื่อเทียบกับปีฐาน (ปี 2560) ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ต้องเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตโดยเทียบกับปีก่อนหน้า (%YoY) จะพบว่าในปี 2564 มูลค่าการขายสินค้า OTOP เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 8.1 ซึ่งน้อยกว่า 3 ปีที่ผ่านมา (ในปี 2561 2562 และ 2563 มีอัตราการเติบโตเมื่อเทียบกับปีก่อน อยู่ที่ร้อยละ 24.5 24.6 และ 8.4 ตามลำดับ) เนื่องจากในปี 2564 การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ยังคงส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาพรวมเศรษฐกิจประเทศ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจลดน้อยลง ผู้ประกอบการถูกจำกัดช่องทางในการซื้อขายสินค้า เนื่องจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบกับภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายสินค้า OTOP

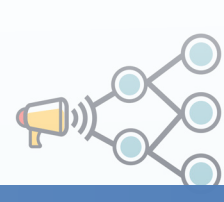
อัตราการเติบโตมูลค่าสินค้า OTOP เทียบปีฐาน (2560)

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินการที่ผ่านมา ในปีงบประมาณ 2564 หน่วยงานภาครัฐดำเนินงานด้านการสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะการเพิ่มศักยภาพของเศรษฐกิจฐานราก อาทิ โครงการจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจฐานราก โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกร และธุรกิจชุมชน โครงการวิเคราะห์ธุรกิจและส่งเสริมศักยภาพในการดำเนินกิจการของธุรกิจชุมชน โครงการเสริมสร้างศักยภาพการค้าการลงทุนของกลุ่มจังหวัดเชื่อมโยงอาเซียน การพัฒนาการผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์ ได้แก่ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แปรรูปผลิตภัณฑ์และสินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน โครงการพัฒนากระบวนการผลิตและผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มสู่เศรษฐกิจสีเขียว การส่งเสริมการตลาด อาทิ โครงการส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการตลาด พัฒนาสินค้าชุมชนเข้าสู่ตลาดออนไลน์ Offline2 Online (B2C) โครงการหมู่บ้านทำมาค้าขาย (Trading Village) รวมถึงโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก เป็นต้น

MARKETING

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การปรับตัวของผู้ประกอบการ เพื่อให้เข้ากับบริบทใหม่ (New Normal) ทั้งในด้านการตลาด และการเพิ่มช่องทางการซื้อขายสินค้า โดยเฉพาะการปรับตัวสู่ตลาดออนไลน์ (Digital Marketing) เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้สะดวกและรวดเร็ว รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและลดต้นทุนการผลิต รวมถึงการสร้างลักษณะเด่น สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย น่าสนใจ สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและความต้องการของตลาด เป็นความท้าทายสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การยกระดับรายได้ของผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก ในระยะต่อไป ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีทักษะในการปรับตัวต่อบริบทของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับช่องทางการตลาดออนไลน์ E-Commerce, Digital Marketing ช่องทางการตลาดเฉพาะกลุ่มลูกค้า ช่องทางการตลาดระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค ระดับประเทศและระหว่างประเทศ ยกกระดับผู้ผลิตและผู้ประกอบการให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น สร้างตราสินค้าชุมชนและบรรจุภัณฑ์ ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ รวมถึงต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและต่อยอดงานวิจัยสู่การพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ บริหารจัดการฐานข้อมูล OTOP เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ยกกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แผนแม่บทย่อย

การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

กลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีความสามารถ
ในการบริหารจัดการหนี้สินได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของกลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40
ต่ำกว่าร้อยละ 55

การเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในการบริหารจัดการหนี้สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรผู้มีรายได้น้อย ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายครอบคลุมการบริหารจัดการหนี้สินตลอดทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การส่งเสริมความรู้พื้นฐานด้านการเงิน การเสริมสร้างศักยภาพในการหารายได้ จนถึงการสร้างเครื่องมือและกลไกในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ผ่านกลไกการบริหารจัดการหนี้สิน การส่งเสริมการออม การเข้าถึงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้กลุ่มประชากร Bottom 40 สามารถบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้ ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อบรรลุเป้าหมายในช่วงที่ผ่านมา คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ และอาจส่งผลให้คนจำนวนมากโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยที่ไม่มีเงินออมเพียงพอที่จะใช้จ่าย ในยามฉุกเฉินมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นและอาจกลายเป็นคนจนอย่างฉับพลันได้ในท้ายที่สุด รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการหนี้สินของตนเอง และการเพิ่มความรู้ด้านทักษะทางการเงินที่จำเป็น ต้องอาศัยระยะเวลาและความต่อเนื่องในการดำเนินการ

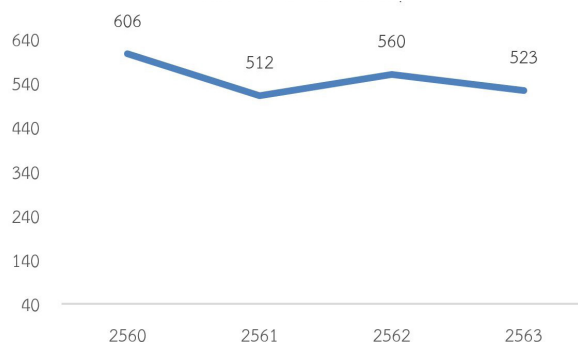

160202

เศรษฐกิจฐานราก

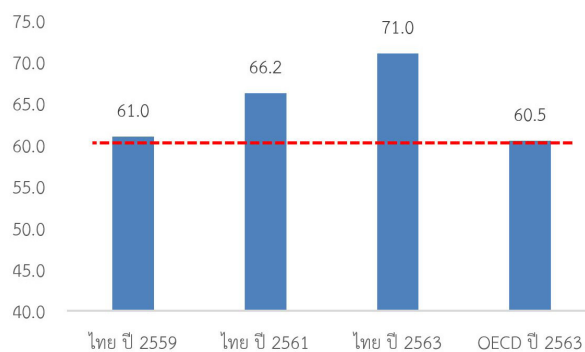
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย จากตัวชี้วัดเทียบเคียงทางด้านรายจ่ายเพื่อการชำระหนี้เฉลี่ยต่อเดือน ในปี 2563 พบว่า รายจ่ายเพื่อการชำระหนี้ยังคงทรงตัวใกล้เคียงกับปีก่อนหน้า โดยรายจ่ายเพื่อการชำระหนี้เฉลี่ยของประชากรกลุ่ม Bottom 40 อยู่ที่ 523 บาทต่อคนต่อเดือน ลดลงเล็กน้อยจาก 560 บาทต่อคนต่อเดือน ในปี 2562 ในขณะที่รายได้ของประชากร Bottom 40 คาดว่าจะมีแนวโน้มลดลงจากปีก่อน ตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของภาคการหารายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้าง ส่งผลให้ภาระหนี้สินต่อรายได้ของประชากรกลุ่มดังกล่าวมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงและเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563 สะท้อนว่า คนไทยมีระดับทักษะทางการเงินดีขึ้นจากเดิมร้อยละ 66.2 ในปี 2561 มาอยู่ที่ร้อยละ 71.0 ในปี 2563 โดยเป็นผลจากการดีขึ้นในมิติความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน และยังมีค่าคะแนนสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม OECD (26 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจ) ทั้งในด้านความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติ แม้กระนั้นก็ตาม ในด้านการบริหารการเงินให้พร้อมรับมือทุกสถานการณ์ พบว่า ร้อยละ 74.4 มีเงินออม แต่มีเพียงร้อยละ 38.0 ที่มีเงินออมเพื่อฉุกเฉินเพียงพอ เช่นเดียวกับการบริหารจัดการเงินให้เพียงพอต่อรายจ่ายและภาระผ่อนหนี้ที่มีเพียงร้อยละ 38.9 ที่สามารถบริหารจัดการได้ สะท้อนให้เห็นความท้าทายสำคัญของการเสริมสร้างศักยภาพในการหารายได้ และความรู้พื้นฐานทางด้านการออมเงินและการบริหารจัดการหนี้สินของกลุ่มดังกล่าว

รายจ่ายเพื่อการชำระหนี้ (บาทต่อคนต่อเดือน)
ของประชากร 40% ล่างสุด

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สศช.
คำนวณโดย สศช.

ทักษะทางการเงิน

ที่มา: การสำรวจระดับทักษะการเงินของคนไทย
โดยธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา การดำเนินงานของภาครัฐในช่วงปี 2563 – 2564 ที่ผ่านมา เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าวค่อนข้างมีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ทั้งตลอดกระบวนการจัดการหนี้สิน โดยเฉพาะการเสริมสร้างความรู้พื้นฐานด้านการบริหารจัดการหนี้สินและการเงิน เช่น โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนชุมชนให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แผนพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน พ.ศ. 2560 – 2564 เป็นต้น สอดคล้องกับแนวโน้มระดับทักษะทางการเงินของคนไทยที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนในด้านการส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ภาครัฐได้ดำเนินโครงการสำคัญ อาทิ โครงการแก้ไขปัญหาการสูญเสียสิทธิในที่ดินของเกษตรกรและผู้ยากจน โครงการบริหารจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยกองทุนชุมชน และมาตรการพิโกไฟแนนซ์ (Pico-finance) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุน

ทางเลือกของผู้มีรายได้น้อย พร้อมกับส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพผ่านโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร การพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก และโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้กลุ่มประชากร Bottom 40 สามารถบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน โครงการพัฒนาระบบสถาบันการเงินประชาชน การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืน การใกล้เคียงประណอมหนี้โดยตั้งคนกลาง โครงการคลินิกแก้หนี้ เป็นต้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ความต่อเนื่องของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และผลกระทบในระยะยาวต่อความสามารถและศักยภาพของการสร้างรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจะกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน และผลักดันให้ผู้มีรายได้น้อยจำเป็นต้องก่อหนี้เพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยและรักษาระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนไปพร้อมกัน ซึ่งจะยิ่งส่งผลให้ภาระหนี้ปรับเพิ่มสูงขึ้นและเป็นข้อจำกัดต่อการดำรงชีวิต จึงต้องให้ความสำคัญกับกลไกการสร้างงานสร้างรายได้ เพื่อให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งความสำคัญและการต่อยอดความรู้ทางด้านการเงินในระดับครัวเรือนเพื่อให้ครัวเรือนเกิดความตระหนักและมีความสามารถในการจัดการการเงินดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการออมเงินและการสร้างผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทางการเงิน และการส่งเสริมให้ผู้มีหนี้สินเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐเพื่อช่วยเหลือและลดต้นทุนจากการจัดการทางการเงินที่เกิดขึ้นจากปัญหานี้ในระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานของภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มประชากร Bottom 40 ให้มีองค์ความรู้และทักษะการประกอบอาชีพ การพัฒนาศักยภาพ และการต่อยอดจากการประกอบอาชีพสู่ผู้ประกอบการชุมชน เพื่อยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นได้ รวมทั้งการส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แหล่งเงินทุน และปัจจัยขั้นพื้นฐานของการผลิต ขณะที่ในระยะต่อไปควรมุ่งเน้นการเชื่อมโยงและพัฒนาระบบข้อมูลหนี้สินรายบุคคลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ธนาคาร และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการออกแบบมาตรการช่วยเหลือที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและเหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจด้านการจัดการทางการเงินและการออม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออมเงินเพื่อรองรับสถานการณ์วิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นบนความไม่แน่นอนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและพร้อมรับมือได้อย่างมั่นคง